

Maastopyöräilyn olosuhdehanke

Suomen Latu 2014-2015

Maastopyöräily on luontoliikuntaa

Maastopyöräilyä voidaan edistää luontoympäristöä säästävällä tavalla

Luonto on olennainen osa maastopyöräilyn vetovoimaa

PyöräPolku -hanke

- Maastopyöräily on kuntoliikuntaa, ulkoilua, retkeilyä ja luontomatkailua
- **Hanke keskittyy** maastopyöräilyyn **luontoympäristössä**
- Hanke **ei koske** mtb-vauhtilajeja tai mtb:ä kilpaurheiluna

Hankkeen kohteena ”luontomaastopyöräily”

Pyöräillen luonnossa liikkuminen ylläpitää luontosuhdetta ja lisää luonnon arvostamista.

Maastopyöräily virkistää, poistaa stressiä, rentouttaa ja tuottaa luontoelämyksiä.

Luonto on pyöräilijälle tärkeä osa lajia, joten pyöräilijät haluavat itsekin toimia luontoystävällisesti.

Maastopyöräily on monille vielä uusi laji

- siksi lajiin, sen ominaisuuksiin ja luontovaikutuksiin liittyy ennakkoluuloja ja asenteita, jopa pelkoja
- Maastopyöräily on omin voimin liikkumista
- Pyöräily on meluton ja päästötön tapa liikkua
- Jokamiehenoikeus koskee myös pyöräilyä luonnonympäristössä
- Kannattaa tutustua lajiin itse! Omakohtainen kokemus voi muuttaa asenteita.

Pyöräily kohdistuu olemassa oleville poluille ja reiteille, ei koskemattomaan luontoon

Kuvat: Juha Rämälä, Mika
Kankainen

Kävelystä syntyneet polut ovat erinomaisia myös maastopyöräilyyn

Miten luonnossa saa liikkua?

Mikä on ”oikea” tapa nauttia luonnosta?

Kuluttaako maastopyöräily luontoa?

- Kaikki ulkoilu kuluttaa jonkin verran
- Ilman kulutusta ei olisi polkuja eikä polut pysyisi auki
- Pyörällä liikkuesssa kulutus kohdistuu polkuun, ei koskemattomaan luontoon
- Toisaalta maastopyöräily poluilla ei kuluta muita luonnonvaroja
- Arvostamalla kaikenlaista ulkoilua voidaan edistää luontoalueiden säilymistä maankäytössä

Kuluttaako maastopyöräily vai kaikki ulkoilu?

- Suurin osa poluista on syntynyt jalkaisin kulkemisen seurauksena
- Ulkoilukäytön lisääntyessä polku saattaa kulua tai leventyä
- Usein kulumisesta syytetään pyöräilyä, vaikka kuluminen johtuisi enemmän kokonaiskäytön lisääntymisestä kuin uudesta kulkutavasta polulla
- Kohtuullinen kulutus tulisi hyväksyä ulkoilusta saatavien hyötyjen ”hintana”

Luonnossa liikkuminen synnyttää ja kuluttaa polkuja.
Näillä kansallispuiston poluilla ei ole pyöräilyä!

Tutkimustietoa?

- Suomen oloissa maastopyöräilyn vaikutuksen erottaminen kokonaiskäytöstä on vaikeaa. Kotimaista maastopyöräilyyn liittyvää tutkimustietoa on vielä vähän.
- Ulkomaisten tutkimusten perusteella pyöräilyn luontovaikutukset voivat olla jopa pienempiä kuin jalkaisin liikkumisen.

..tutkimustietoa..

- Polun kulumisherkkyyteen vaikuttavat mm. maalaji, maastotyyppi, maastonmuodot sekä sää ja vuodenaika
- Kulumista voidaan torjua tai korjata reitin linjauksella ja/tai polkua vahvistamalla
- Opinnäytetöitä polkujen kulumisesta:
 - Hanna Villa: Lohja24-MTB, 2001
 - Emma Ilkka: Sipoonkorpi, 2014

Kuiva alusta kestää vilkastakin ulkoilukäyttöä, myös pyöräilyä

Pyöräily ei ole muuta ulkoilua pahempi kuluttaja

Kuva: Maarit Kyöstilä

- Pyörän rengas rullaa kevyesti, mutta kenkä ”kuopii” maata
- Pyöräilyyn käytettävä polku on usein kapeampi kuin kävelystä syntyvä

Muutama jälki polussa vai kokonaan irti luonnosta?

Erään suojelubiologin näkemys renkaanjäljistä:

”Miелensäpahoittajan kokemasta ’rumasta jäljestä’ ei ole kuukauden päästä jälkeäkään. Jonkunlaiset jäljet kuuluu liikkumiseen ja elämiseen eikä siinä ole mitään ihmeellistä. Pääasia, että liikutaan luonnossa ja pyörä on siihen ihan hyvä väline. Näytön tai älypuhelimien ääressä on ihan liikaa porukkaa nykypäivänä.”

Usein renkaanjälki on vain visuaalinen haitta

- Maastopyöräilijä ei lähtökohtaisesti kuluta polkua enempää kuin jalkaisin liikkuva
- Pyörästä jäävä jälki on visuaalisesti erilainen, joten se erottuu jalanjäljistä
 - Esim. tuhannetkaan kengänjäljet eivät haittaa, mutta yksikin erottuva renkaanjälki pistää silmään
- Pyöräilyn kuluttava vaikutus vaatii usein hyvin runsasta käyttöä. Polku ja kasvillisuus usein palautuu jos kulutus loppuu.

Kuraantuminen on haitta

- ongelmapaikkoja ovat kosteat maastonkohdat, esim. ojien ja purojen ylitykset ja suopohjaiset paikat
- Kuraantunutta kohtaa kierrettäessä polku levenee tai syntyy uusia kiertoreittejä
- Haittoja voidaan torjua vahvistamalla märkiä kohtia ja/tai ohjaamalla kulkua kestävämmille paikoille ja kuivemmille maille

Kulumiselle arkoja kosteita kohtia voidaan vahvistaa polun luonne säilyttäen

Etiketti: Oikeanlainen ajotapa säästää luontoa

- Pysytään olemassa olevilla poluilla: ei tehdä koskemattomaan luontoon uusia polkuja
- Jyrkät rinteet ovat herkkiä kulumaan: vältetään lukkojarrutuksia
- Pyritään välttämään märkiä paikkoja. Märkinä vuodenaikoina ja poikkeuksellisen märällä säällä pyritään ajamaan kestäväillä poluilla ja reiteillä.

Kevyesti rullaava rengas ja luontoa huomioiva ajotapa ei jätä mitään jälkiä

Kävelyä varten kestävä polku toimii myös pyöräilyssä

Kuva: Tiina Riikonen

Maastopyöräilyn edistäminen on ympäristöystävällinen tapa lisätä liikuntaa

- Polku on luontoystävällinen liikuntapaikka: sen ylläpito ei kuluta lämmitys- tai jäähdytysenergiaa eikä vettä tai muita luonnonvaroja
- Polku liikuntapaikkana ei tarvitse jatkuvaa koneellista ylläpitoa
- Liikunnassa suurin hiilijalanjälki syntyy usein kulkemisesta liikuntapaikalle. Maastopyörällä lähisiirtymät tehdään pyörällä.

Läheltä liikkumaan ja ilman autoilua: polkuja on kaikkialla

Mtb vauhtilajit ja alalajit vs. luonto

- Mielikuva luontoa kuluttavasta lajista?
- Vauhtilajeja harrastetaan rakennetuissa ympäristöissä!

Vauhtilajien kuluttava vaikutus ei kohdistu koskemattomaan luontoon

Pyöräilijä kulkee maastossa olevia
valmiita uria pitkin, ei ”umpimetsässä”

Kangasmaaston polut ja kalliot kestävät ulkoilukäyttöä

Kuva: Juha Jokila

Luonto on yhteinen

- Luontokosketus ja luontosuhde ovat tärkeitä kaikille ihmisille!
- Vanhat arvot ja asenteet? Ajat ja tavat muuttuvat, myös uudet retkeily- ja ulkoilulajit ovat avain oman luontosuhteen hoitoon
- Pyöräily mahdollistaa luonnossa liikkumisen lapsille, nuorille, perheille, ikääntyville jne.

Lähiluonto on tärkeä kaikille omin voimin liikkujille –kulkutavasta riippumatta

Kuva: Jani Kääriäinen

Maastopyöräily tapana liikkua luonnossa sopii monenlaisille ihmisille

Luonto otetaan huomioon sekä reittien suunnittelussa että käytössä

Ideakortti 12 - Maastopyöräilyreittien suunnittelu

Pyöräily metsissä ja poluilla eli maastopyöräily kasvattaa suosiotaan. Maastopyöräilyä harrastaa Suomessa noin 8 % väestöstä, joka on noin 330 000 15-74-vuotiaasta suomalaista. Suomessa maastopyöräilyn harrastajamäärä on kasvanut 10 vuoden aikana lähes 50 %, mikä tarkoittaa yli 100 000 uutta maastopyöräilijää (Luonnon virkistyskäyttö 2010: 140). Eri vaativuustason maastopyöräilyreiteille on tarvetta. Kävely ja pyöräily ovat suomalaisen aikuisväestön suosituimpia liikuntalajeja, ja niiden liikuntapaikat ovat edullisia rakentaa ja ylläpitää suhteessa muihin liikuntapaikkoihin. Maastossa pyöräily on maastohiihtoon verrattava luontoliikuntalaji ja sitä harrastetaan kuntoilun ja luonnon tuottaman virkistysvoiman vuoksi. Luontoympäristössä pyöräily on jokamiehen oikeus. Siellä missä saa kävellä, myös pyöräily on sallittua, eikä sitä ilman perusteita voi kieltää. Harrastemaastopyöräilyn maastoa kuluttava vaikutus vastaa retkeilijän jalanjälkeä. Pyöräily luonnonpoluilla on suosittu ulkoilumuoto, sillä se on monipuolinen ja turvallinen liikuntalaji, kunhan ajaa oman taitotasonsa mukaisesti.

Maastopyöräily tarjoaa kuntoilun ohella luontoelämyksiä Kuva: Matti Möttönen

MAASTOPYÖRÄILIJÄN ETIKETTI - HUOMAAMISEN MAASTOPYÖRÄILIJÄN OHJEET

- Polku on yhteinen ja luonto kuuluu kaikille. Otamme huomioon muut kulkijat.
- Hallittu tilannepainopeus tuo turvallisuutta kaikille. Pyöräilijä nopeampana on valmis väistämään muita.
- Oikea ajotapa ei kuluta maastoa. Pysymme olemassa olevilla poluilla ja reiteillä. Vältämme lukkojarrutuksia ja herkkiä luontokohteita.
- Noudatamme alueen ja reittien sääntöjä sekä roskattoman retkeilyn periaatteita.
- Toimimme huomaavaisesti alueen asukkaita, maanomistajia ja reitin ylläpitäjiä kohtaan.
- Nautimme luonnosta ja jokamiehen oikeuksista muistaen myös vastuumme.

 SUOMEN LATU

Polku on maastopyöräilyyn valmis liikuntapaikka

Maastopyöräilyn edistämistä luontoa säästäen

- Olemassa olevien reittien hyödyntäminen ja tarvittaessa jalostaminen
 - Tarkistetaan/päivitetään reittien maankäyttöluvat ym. asiakirjat
 - jopa pelkkä mtb-tiedon lisääminen voi riittää
- Olemassa olevien polkujen merkkäminen
 - uusia reittejä ilman isompaa rakentamista, säästyy kustannuksia ja luontoa

Olemassa olevien ulkoilureittien hyödyntäminen myös maastopyöräilyyn

Kuva: Tiina Riikonen

Uusien maastopyöräilyreittien suunnittelu tehdään olemassa olevia uria hyödyntäen

Polku on yhteinen

- yksi reitti, monta käyttötapaa

- Luontoa säästyy, kun reitit suunnitellaan yhteiskäyttöön ja huomioidaan monen eri liikkumistavan tarpeet

Kuiva ja kova pohja kestää monenlaista ulkoilua

Kuva: Tiina Riikonen

Liikuntapaikkarakentamisen ei tarvitse vähentää
luonnonalueita - metsä voidaan pitää metsänä ja silti
lisätä liikuntamahdollisuuksia

Kuva: Tiina Riikonen

Merkityt polut säästävät luontoa

- Merkitty reitti keskittää kulkua tehokkaasti
- kulkua voidaan ohjata kestäville paikoille
 - Ympäröivän luonnon käyttöpaine vähenee
- Samat polut voivat tarjota liikunta- ja luontoretkeilymahdollisuuksia monille eri käyttäjäryhmille (esim. patikkaretkeily, polkujuoksu, maastopyöräily)
 - Ei tarvita useita eri reittejä, luontoa säästyy

Merkityt polut säästävät luontoa

Ulkoilijoita ohjeistetaan toimimaan luontoystävällisillä tavoilla

Polku on yhteinen ja luonto kuuluu kaikille

Kansallispuistojen reitit: pyöräilykieltoja vai luontoilun edistämistä?

Monet kansallispuistojen reitit kestävät hyvin myös pyöräilyä

Kuva: Tiina Riikonen

Merkityt polut edistävät mtb:ä luontoa säästäen

- Polkuja on jo olemassa
- Poluilla ei yleensä tarvita raskasta rakentamista - luontoliikuntaan kuuluu maaston ominaisuudet ja luonnon olosuhteet
- Vilkkaasti käytetyillä poluilla voi olla tarpeen vahvistaa polun kestävyyttä
 - esim. kosteat notkelmat, ojien ylitykset

- Kestävöinti tai rakenteet tehdään polun luonne säilyttäen -> polku pysyy polkuna, ei muuteta sorabaanaksi tai kivituhkaväyläksi
- Kokeneet luonnossa liikkujat eivät tarvitse eivätkä halua ”yliturvallisia” liian helppoja reittejä, vaan haluavat liikkua luonnonläheisillä poluilla
- Luonnonmukainen polku ei vaadi jatkuvaa aktiivista ylläpitoa ja hoitoa -> ei kuluta esim. energiaa ym. luonnonvaroja

Vilkas polku on kestäväöity kevyellä ja kapealla sorastuksella polun ja maaston muotoja mukaillen

Kostean kohdan ylittäminen: polku ei leviä eikä ympäröivä maasto kulu

Reitin kestäväointi: laho pitkos korvattu polkumaisella sorastuksella

Leveärenkainen fat bike säästää luontoa:
renkaan pintapaine on pieni, rengas ei uppoa
pehmeässäkään maastossa

Talvella lumi ja jää suojaavat luontoa

Talvipyöräily ja leveät renkaat: luontoystävällistä ulkoilua - jäljet häviävät lumen sulaessa

Maastopyöräilyllä on myös positiivisia ympäristövaikutuksia

- Usein puhutaan maastopyöräilyn mahdollisista haitoista luonnolle, mutta maastopyöräilyllä on myös monia positiivisia vaikutuksia
- Pyöräilyn myönteiset ”sivuvaikutukset”: maastopyöräilystä innostuvalle pyöräily muuttuu helposti myös työmatka- ja arkipyöräilyksi
- Jopa ulkoilun aiheuttama kuluminen on joskus hyödyksi luonnolle!

Maastopyöräily lisää myös arkipyöräilyä: mainio työmatkakulkuneuvo ympäri vuoden

Kuva: Tero Hiironniemi

Liikunta alkaa suoraan kotiovelta. Harrastusväline on myös kulkuneuvo

Maastopyörä on myös kulkuneuvo ja edistää arkipyöräilyä

Maastopyöräilyn edistäminen on myös yleistä pyöräilyn edistämistä!

- Maastopyöräilyn kautta hyötypyöräilijäksi:

”Kotoa töihin ja töistä kotiin. Polkuja ja pikkuteitä, yhteensä lähes 50 km. Yhden kerran kokeilu lainapyörällä johti heti oman maastopyörän hankkiminen. Uusi harrastus laajeni saman tien myös työmatkapyöräilyyn.”

Ohjatuilla retkillä ja lenkeillä opastetaan uudetkin harrastajat luontoystävällisiin toimintatapoihin

Maastopyöräily ja luonnonsuojelu?

- Esimerkki: Entinen perinnebiotooppi on pusikoitunut umpeen ja monet uhanalaiset lajit ovat hävinneet, mutta...
- ”Maastopyöräily on pelastanut osan alueesta pitämällä polkuja avoimena”
(biologi, Hgin yliopisto)

Ulkoilun aiheuttama kulutus voi olla myös hyödyllistä luonnolle

- Monet avointa ympäristöä ja maanpinnan rikkoutumista vaativat lajit hyötyvät ulkoilun kulutuksesta

Mm. harjujen paahdelajit hyötyvät

- Käytettyjen polkujen varsissa kasvaa mm. hämeenkylmänkukkaa, kissankäpälää, idän keulankärkeä ja kangasajoruohoa.
- ”Polku auttaa niitä kukkimaan ja menestymään. Vaarantuneet ja jopa uhanalaiset lajit voivat selvästi huonommin silloin jos entinen polku heinittyy.”
(biologi, Metsähallitus)

Kulutus voi olla myös hyödyllistä luonnolle

- Harjumaastot ja –polut ovat usein erinomaista pyöräilymaastoa
- Hämeen kylmänkukka on lisääntynyt käytetyn polun laidoilla
- Paahdelajit tarvitsevat avointa maanpintaa

Kulutus voi auttaa jopa erittäin uhanalaisia lajeja

- ”...ketonoidanlukot sekä erittäin uhanalainen saunionoidanlukko. Ne kasvavat ihan polun varressa ja ovat olemassa pitkälti tuon polun ansiosta. Sitäkin polkua pyöräillään.”
- ”Perinnebiotoopeilla maastopyöräily käy niiton ja laidunnuksen kanssa lisäämään kulutusta tehden lisää ’lehmipolkuja’, joissa pb-lajisto voi siemenistä lisääntyä. Perinnebiotooppilajeista polun tamppautuminen on auttanut mm. pölkkynuohoa ja ukontulikukkaa” (Biologi, Metsähallitus)

Ulkoilu ja retkeily luonnossa ylläpitävät luontosuhdetta

Kuva: Jani Kääriäinen

Mitä maastopyöräily antaa?

harrastajakyselyn vastauksia

- ”Maastossa pyöräillessä ajatukset siirtyvät pois työasioista. Maastossa ajaessa keskityn vain ajamiseen.”
- ”Tähän kun lisätään luonnon läheisyys ja miellyttävät maisemat niin virkistäytyminen on varma!”
- ”Maastopyöräily on erittäin monipuolinen harrastus. Voit ajaa tavoitteellisesti harjoitellen mutta mikään ei voita sitä, kun pakkaa eväät mukaan ja lähtee nauttimaan luonnosta.”

Pyöräily antaa luontoelämyksiä

Kuva: Tiina Riikonen

Pyöräillen saavutat luontokohteita ja lisää paikallisen luonnon tuntemusta

Mitä maastopyöräily antaa?

- ”Maastopyöräily on minulle maailman tärkeintä terapiaa. Plussana saa raitista ilmaa ja ihania metsämaisemia.”
- ”Työmatka on parasta, kun saa ajaa hyviä polkuja pitkin. Siksi on tärkeää että kaupunkien lähimetsät säilyvät”

Suomen kaunis luonto on maastopyöräilyn vetovoima

Kuva: Tiina Riikonen

Luonto vetovoimatekijänä

- Maastopyöräilyssä merkittäviä motivaatiotekijöitä: luontokosketus, kauniit maisemat, luonnon hyvinvointivaikutukset, luontoelämykset
- Mtb on erinomainen tuote myös luontomatkailuun ja ohjelmapalveluille. Mtb on hyvä lisä kestävän kesämatkailun kehittämiseen.
- Suomella luontaisia vahvuuksia: laajat luontoalueet myös lähellä kaupunkeja, valmiit polkuverkostot, pyöräilyyn sopivat maastonmuodot

Maisemat ja luontoelämykset: luontomatkailun ja lähiretkeilyn raaka-ainetta

Kuva: Tiina Riikonen

Suomen luonnonympäristö, maastonmuodot ja polkuverkostot ovat maastopyöräilyn kehittämisen potentiaalia - luontoystävällisesti

Pyörän selässä nautitaan luonnosta ja maisemista

Lähiluontokin on luontomatkailun potentiaalia

Kuvat: Tiina Riikonen ja Zaida Öhman

Luontomatkailu antaa elämyksiä

Kuva: Tapio Huttunen

Polku on perinteinen tapa liikkua luonnossa

- Polut ovat suomalaista kulttuurihistoriaa
- Polku ei pysy polkuna ellei sitä käytetä - kulutus kuuluu polun "elämään"

Luonto lumoaa pyörän selässä!

Kuva: Miika Sirkiä, AV-Lappi